

REPUBLIKA E KOSOVËS – РЕПУБЛИКА КОСОВО – REPUBLIC OF KOSOVO

GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Prishtinë, 12 qershor 2017
Nr. ref.: MM 1094/17

Rasti Nr. KI34/17

Vlerësim i kushtetutshmërisë së Vendimit KGJK nr. 50/2017 të Këshillit Gjyqësor të Kosovës të 06 marsit 2017

MENDIM MOSPAJTUES i gjyqtares Gresa Caka-Nimani

Me respekt, shpreh mospajtimin tim me votën e shumicës në Rastin Nr. KI34/17 (Vlerësim i kushtetutshmërisë së Vendimit KGJK nr. 50/2017 të Këshillit Gjyqësor të Kosovës të 06 marsit 2017). Shumica ka vendosur të deklarojë këtë kërkesë të pranueshme dhe të konstatojë se Vendimi i kontestuar (KGJK nr. 50/2017) i Këshillit Gjyqësor të Kosovës (në tekstin e mëtejme: KGJK), është nxjerrë në kundërshtim me nenet 24 (1) [Barazia para Ligjit], 31 (1) [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] dhe 108 (1) dhe (4) [Këshilli Gjyqësor i Kosovës] të Kushtetutës së Republikës së Kosovës (në tekstin e mëtejme: Kushtetuta). Me respekt, kërkesa do të duhej të ishte deklaruar e papranueshme në pajtim me nenin 113 (7) [Juridiksioni dhe Palët e Autorizuara] të Kushtetutës; nenin 47 [Kërkesa individuale] të Ligjit për Gjykatën Kushtetuese (në tekstin e mëtejme: Ligji) dhe pikën (b) të rregullit 36 [Kriteret e pranueshmërisë] të Rregullores së punës së Gjykatës Kushtetuese.

Sic do të shtjellohet në vijim, neni 113.7 i Kushtetutës, neni 47 i Ligjit dhe Rregulli 36 i Rregullores së punës, ndër të tjera, qartë përcaktojnë detyrimin e “shterjes së mjeteve juridike të përcaktuara me ligj”, me kusht që një kërkesë të deklarohej e pranueshme dhe të shqyrtohen meritat e saj. Kërkesa në fjalë, nuk e plotëson këtë kusht. Rrjedhimisht, në vijim, ky Mendim Mospajtues, në mënyrë specifike do të kontestojë “Vlerësimin e Pranueshmërisë” së Aktgjykimit në rastin nr. KI34/17, paragrafët 68, 69, 70, 71, 72 dhe 73, respektivisht.

Ky Mendim Mospajtues bazohet në arsyetimin e mëposhtëm:

1. Kërkesa është dorëzuar në bazë të nenit 113.7 të Kushtetutës. Ky nen qartë përcakton që individët janë të autorizuar të ngrenë pretendimet për shkelje nga autoritetet publike të të drejtave dhe lirive të tyre individuale të garantuara me

Kushtetutë, me kusht që, të jenë shterur të gjitha mjetet juridike të përcaktuara me ligj. Neni 47 [Kërkesa Individuale] i Ligjit, gjithashtu përmban të njëjtat kritere, që individët kanë të drejtë të kërkojnë nga Gjykata Kushtetuese mbrojtje juridike kur konsiderojnë se të drejtat dhe liritë e tyre individuale të garantuara me Kushtetutë janë shkelur nga ndonjë autoritet publik, megjithatë, vetëm pasi të kenë shteruar të gjitha mjetet juridike të përcaktuara me ligj.¹ Njëjtë, Rregullorja e punës së Gjykatës Kushtetuese lejon që Gjykata të shqyrtojë meritat e kërkesës vetëm nëse plotësohen katër kriteret e përcaktuara në paragrafin e parë të rregullit 36 [Kriteret e pranueshmërisë].² Rrjedhimisht, kriteri për “shterimin e të gjitha mjeteve juridike të parapara me ligj” është përcaktuar qartë në Kushtetutë, në Ligj dhe në Rregullore të punës së Gjykatës Kushtetuese.

2. Koncepti i shterimit dhe/ose detyrimit për shterimin e mjeteve juridike rrjedh dhe bazohet në rregullat “përgjithësisht të pranuar të së drejtës ndërkombëtare”.³ Rrjedhimisht, ekziston një praktikë e vendosur ndërkombëtare rreth detyrimit të shterimit të mjeteve juridike. ⁴ E njëjta vlen edhe për Gjykatën Evropiane për të Drejta të Njeriut (në tekstin e mëtejshëm: GJEDNJ), e cila sipas nenit 35 (Kushtet e pranueshmërisë) të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (në tekstin e mëtejshëm: Konventa), mund “*të trajtojë çështjen vetëm pasi të jenë shteruar të gjitha mjetet e brendshme ligjore sipas rregullave përgjithësisht të pranuar të të drejtës ndërkombëtare ...*”.⁵ Praktika e GJEDNJ-së për vlerësimin nëse është përmbushur detyrimi i shterjes së mjeteve juridike, është e vendosur mirë në vendimet gjyqësore të saj. Këto të fundit, janë të detyrueshme për Gjykatën Kushtetuese në kuptimin e interpretimit të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut.⁶
3. Qëllimi i detyrimit për shterjen e mjeteve juridike është që t’u ofrojë gjykatave të rregullta, mundësinë për të parandaluar apo korrigjuar shkeljet e pretenduara të Kushtetutës.⁷ Në kontekstin e GJEDNJ-së, ky detyrim bazohet në supozimin se

¹ Ligji për Gjykatën Kushtetuese, Kapitulli III mbi Procedurat e Veçanta, Pjesa 10 “Procedura në rastin e përcaktuar në nenin 113, paragrafi 7 të Kushtetutës”, Neni 47 mbi Kërkesat Individuale.

² Sipas Rregullit 36 [Kriteret e pranueshmërisë] së Rregullores së punës, Gjykata mund ta shqyrtojë një kërkesë nëse: a) kërkesa parashtrohet nga një palë e autorizuar; b) janë shteruar të gjitha mjetet juridike efektive të përcaktuara me Ligj kundër vendimit ose kundër aktgjykimit të kundërshtuar; c) kërkesa parashtrohet brenda katër muajsh nga dita e dorëzimit të vendimit të mjetit të fundit juridik efektiv të parashtruesit; dhe d) kërkesa nuk arsyetohet *prima facie* ose nuk është qartazi e pabazuar. Shkaqe shtesë për papranueshmëri përcaktohen në paragrafin 3 të rregullit 36.

³ Të cilave u referohet në mënyrë specifike neni 35 i Konventës. Shih paragrafin 1 të nenit 35 të Konventës: “Gjykata mund të trajtojë çështjen vetëm pasi të jenë shteruar të gjitha mjetet e brendshme ligjore sipas rregullave përgjithësisht të pranuar të të drejtës ndërkombëtare dhe brenda një periudhe prej gjashtë muajsh nga data në të cilën është marrë vendimi i formës së prerë.”

⁴ Ndër të tjera, një vendim historik mbi çështjen: Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë, rasti Interhandel (*Zvicra kundër Shteteve të Bashkuara*), Aktgjykim i 21 marsit 1959.

⁵ Paragrafi 1 i nenit 35 (Kushtet e pranueshmërisë) të Konventës.

⁶ Neni 53 [Interpretimi i Dispozitave për të Drejtat e Njeriut] i Kushtetutës, sipas të cilit: “Të drejtat njeriut dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, interpretohen në harmoni me vendimet gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut”.

⁷ Në kontekst të GJEDNJ-së, kjo vlen për autoritetet kombëtare dhe Konventën, respektivisht.

rendi i brendshëm juridik siguron mjet efektiv për shkeljet e të drejtave të mbrojtura nga Konventa. Ky është një aspekt i rëndësishëm i natyrës subsidiare të Konventës.⁸ Gjykata Kushtetuese i ka qëndruar besnike këtij parimi. Ajo vazhdimisht ka pohuar se parimi i subsidiaritetit kërkon që të gjithë parashtruesit e kërkesave të i shterojnë të gjitha mundësitë procedurale në procedurë të rregullt, me qëllim të parandalimit të shkeljes së Kushtetutës ose, nëse ka, me qëllim të korrigjimit të një shkelje të tillë të ndonjë të drejte themelore. Për më tepër, Gjykata Kushtetuese vazhdimisht ka pohuar se parashtruesit e kërkesave janë përgjegjës kur rastet e tyre përkatëse shpallen të papranueshme nga Gjykata Kushtetuese, kur ata dështojnë që të shfrytëzojnë procedurat e rregullta ose dështojnë të raportojnë shkeljet e Kushtetutës në procedurat e rregullta.⁹ Rrjedhimisht, Gjykata Kushtetuese ka zbatuar në mënyrë të vazhdueshme dhe të rreptë rregullin e shterimit të mjeteve juridike dhe vazhdimisht i është përmbajtur parimit të subsidiaritetit. Kjo, me përjashtim të vetëm katër rasteve paraprahe, përveç këtij Aktgjykimi, në të cilat Gjykata Kushtetuese ka vlerësuar se është përmbushur ose ka “liruar”¹⁰ parashtruesit e kërkesave nga detyrimi i shterimit të mjeteve juridike.¹¹

4. Kushtet mbi bazën e të cilave mund të hiqet dhe/ose konsiderohet i përmbushur ky detyrim, janë të përcaktuara në praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së. Kjo e fundit duhet të jetë referenca udhëzuese për Gjykatën Kushtetuese kur bën vlerësimin nëse është përmbushur detyrimi për shterimin e mjeteve juridike për kërkesat e parashtruara sipas nenit 113.7 të Kushtetutës.
5. Në parim, sipas praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së, detyrimi për të shteruar mjetet juridike është i kufizuar në shfrytëzimin e atyre mjeteve juridike ekzistenca e të cilave është mjaftueshëm e sigurt, jo vetëm në teori, por edhe në praktikë; që janë të disponueshme, të qasshme, e efektive; dhe që janë në gjendje/përmbajnë mundësinë që të korrigjojnë shkeljet e pretenduara të

⁸ Ndër të tjera: Selmouni kundër Francës, paragrafi 74 dhe referencat në të; Burden kundër Mbretërisë së Bashkuar, paragrafi 42, dhe referenca të tjera në të; Kudła kundër Polonisë, paragrafi 152; Demopoulos dhe të tjerët kundër Turqisë, paragrafët 69 dhe 97.

⁹ Ndër të tjera: Aktvendim në rastin KI139/12, Besnik Asllani, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme, PKL. nr. 111/2012 të 30 nëntorit 2012, paragrafi 45; Aktvendim, në rastin nr. KI07/09, Demë KURBOGAJ dhe Besnik KURBOGAJ, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës Supreme Pkl. nr. 61/07, të 24 nëntorit 2008, paragrafi 18; Vendim në rastin nr. KI89/15, Fatmir Koci, Vlerësim i kushtetutshmërisë së Aktgjykimit të Gjykatës së Apelit, PAKR. nr. 473/2014, të 21 nëntorit 2014, paragrafi 35; dhe Aktvendimi në Rastin Nr. KI24/16, Parashtruesi Avdi Haziri, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së Vendimit të Gjykatës Supreme të Kosovës Rev. nr. 191/2015, të 1 shtatorit 2015.

¹⁰ Në terminologjinë e përdorur nga GJEDNJ: “Waive the requirement”.

¹¹ Aktgjykimi në Rastin Nr. KI56/09, Fadil Hoxha dhe 59 të tjerë kundër Kuvendit Komunal të Prizrenit; Aktgjykimi në rastin nr. KI06/10 VALON BISLIMI kundër Ministrisë së Punëve të Brendshme, Këshillit Gjyqësor të Kosovës dhe Ministrisë së Drejtësisë; Aktgjykimi në Rastin Nr. KI41/12 Parashtrues të kërkesës Gezim dhe Makfire Kastrati kundër Gjykatës Komunale në Prishtinë dhe Këshillit Gjyqësor të Kosovës; dhe Aktgjykimin në Rastet Nr. KI99/14 dhe KI100/14 Parashtruesi Shyqyri Sylla dhe Laura Pula, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së vendimeve të Këshillit Prokurorial të Kosovës lidhur me procedurën zgjedhore të Kryeprokurorit të Shtetit.

Konventës.¹² Për më tepër, një parashtrues nuk mund të konsiderohet se ka dështuar të shterojë mjetet juridike nëse ai/ajo mund të dëshmojë, duke iu referuar praktikës gjyqësore përkatëse ose duke ofruar ndonjë dëshmi tjetër të përshtatshme, se një mjet juridik në dispozicion të cilin ai/ajo nuk e ka shfrytëzuar, do të ishte i destinuar të dështojë.¹³

6. Më saktësisht, praktika gjyqësore e GJEDNJ-së përcakton: a) përjashtimet e vendosura ndaj detyrimit të shterimit të mjetit juridik;¹⁴ dhe b) parimet e vendosura, mbi bazën e të cilave, në çdo rast, bëhet vlerësimi për përmbushjen ose jo, të detyrimit të shterimit të mjetit juridik. Për sa i takon kategorisë së dytë, praktika gjyqësore e GJEDNJ-së, në parim, përcakton se zbatimi i këtij rregulli, duhet të bëhet në mënyrë fleksibile, ndërsa, mjetet juridike, në parim, duhet të karakterizohen nga ekzistenca, disponueshmëria, qasja dhe efektiviteti. Sa i përket, zbatimit fleksibil, vlerësimi i detyrimit të shterimit duhet të bëhet me *“fleksibilitet dhe pa formalizëm të tepruar”*.¹⁵ Sa i përket karakteristikave të tjera, në parim, a) ekzistenca e mjetit juridik duhet të jetë mjaftueshëm e sigurt, jo vetëm në teori, por edhe në praktikë; b) mjeti juridik duhet të ketë disponueshmërinë, qasjen dhe efektivitetin e nevojshëm; c) mjeti juridik duhet gjithashtu të jetë në gjendje të mundësoj korrigjimin përkatës në lidhje me

¹² Për më shumë kontekst që ka të bëjë me praktikën e GJEDNJ-së për shterjen e mjeteve juridike, ndër të tjera i referoheni: Selmouni kundër Francës, paragrafët 71 deri 81; Akdivar dhe të tjerët kundër Turqisë, Seksioni B. Shterimi i mjeteve juridike të brendshme, paragrafët 55 deri 77; Demopolous dhe të tjerët kundër Turqisë, Seksionet: A. Parashtruesat para Gjykatës për shterimin e mjeteve të brendshme juridike dhe B. Shterjen e mjeteve juridike vendore, respektivisht, paragrafët 50 deri 129; Ocalan kundër Turqisë, paragrafët 63 deri 72; dhe Kleyn dhe të tjerët kundër Holandës, paragrafët 155 deri 162.

¹³ Ndër të tjera: rasti Kleyn dhe të tjerët kundër Holandës, paragrafët 156 dhe referencat në të; dhe Selmouni kundër Francës, paragrafët 74-77.

¹⁴ Praktika gjyqësore e GJEDNJ-së në parim, dhe ndër të tjera, ka konstatuar se, nëse parashtruesi i kërkesës dëshmon, kërkesa për shterje do të konsiderohet e përmbushur: a) kur gjykata e apelit shqyrton meritat e kërkesës edhe pse e konsideron kërkesën të papranueshme (shembull: konteksti i rastit Voggenreiter kundër Gjermanisë); b) në rastet që kanë të bëjnë me parashtruesit e kërkesës të cilët nuk kanë respektuar format e përcaktuara me legjislacionin e brendshëm, nëse autoriteti kompetent megjithatë ka shqyrtuar thelbin e kërkesës (shembull: Vladimir Romanov kundër Rusisë, paragrafi 52 dhe referencat në të); c) nëse ekziston më shumë se një mjet juridik potencialisht efektiv, parashtruesi obligohet të ketë shfrytëzuar vetëm njërin prej tyre (shembujt: Karakó kundër Hungarisë, paragrafi 14 dhe referencat në të; Kozacioğlu kundër Turqisë, paragrafët 40 dhe referencat në të; Micallef kundër Maltës, paragrafi 58, dhe Jasinskis kundër Letonisë, paragrafët 50, 53, 54); d) ankesa duhet të jetë ngritur “të paktën në substancë” (shembuj: Castells kundër Spanjës, paragrafi 32, dhe Fressoz dhe Roire kundër Francës, paragrafi 37 dhe referencat në të); e) Mjetet diskrecionale ose të jashtëzakonshme nuk duhet të shfrytëzohen (shembuj: konteksti i rasteve Çinar kundër Turqisë dhe Prystavka kundër Ukrainës); f) një mjet juridik që nuk është i qasshëm drejtpërdrejtë për parashtruesin e kërkesës, por që varet nga ushtrimi i lirisë së diskrecionit nga një ndërmjetës, nuk ka nevojë të shfrytëzohet (shembuj: Tănase kundër Moldavisë, paragrafi 122); g) një mjet juridik i brendshëm i cili nuk i nënshtrohet ndonjë afati të saktë dhe rrjedhimisht krijon pasiguri, nuk mund të konsiderohet efektiv (shembull: konteksti i rastit Williams kundër Mbretërisë së Bashkuar); dhe h) në rastet ku shfrytëzohet një mjet juridik të ofruar nga Gjykatat Kushtetuese, vlerësimi i shterimit do të bëhet në varësi të juridiksionit të Gjykatës përkatëse (shembull: konteksti i Grišankovës dhe Grišankovs kundër Letonisë, Liepājnieks kundër Letonisë dhe Szott-Medyńska kundër Polonisë).

¹⁵ Selmouni kundër Francës, paragrafi 77 dhe referencat në të; Cardot kundër Francës, paragrafi 34 dhe referencat në të; Ringeisen kundër Austrisë, paragrafi 89 dhe referencat në të; dhe Kozacioğlu kundër Turqisë, paragrafi 40 dhe referencat në të.

pretendimet; dhe d) duhet të ofrojë mundësi të arsyeshme për sukses.¹⁶ Për më tepër, vlerësimi fleksibil i karakteristikave të nevojshme të mjetit juridik, duhet të bëhet duke marrë parasysh rrethanat e secilit rast individual. Në këtë drejtim, GJEDNJ gjithashtu ka përvetësuar konceptin e “rrethanave të veçanta”, përmes të cilit e bën vlerësimin, nëse ka ndonjë bazë të veçantë që e liron parashtruesin e kërkesës nga përmbushja e detyrimit të shterjes së mjetit juridik.¹⁷

7. Vlerësimi nëse një rast specifik i plotëson kriteret¹⁸, mbi bazën e të cilave do të mund të konstatohej se është përmbushur detyrimi për shterjen e mjeteve juridike, duhet të bëhet në bazë të shpërndarjes së barrës së të provuarit, proces ky i përcaktuar qartë në praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së. Sipas kësaj të fundit, shpërndarja e barrës së të provuarit ndahet midis parashtruesit të kërkesës dhe qeverisë që pretendon mos-shterimin.¹⁹ Në kontekstin e rastit konkret, shpërndarja e barrës së të provuarit, bie ndërmjet Parashtrueses së kërkesës dhe KGJK-së. Sipas praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së, është detyrë e qeverisë, në kontestin e rastit konkret KGJK-së, që pretendon mos-shterimin, të ofroj provë që mjeti juridik i propozuar: a) ekziston në teori dhe në praktikë; b) është i qasshëm dhe efektiv; c) në gjendje të mundësoj adresimin e pretendimeve/ankesave të Parashtrueses; dhe d) ofron mundësi të arsyeshme për sukses. Këto argumente kanë më shumë peshë, nëse do të mbështeten me shembuj nga praktika gjyqësore.²⁰ Megjithatë, pasi kjo barrë e të provuarit të jetë përmbushur, barra i bie parashtruesit të kërkesës për të vërtetuar se mjeti i referuar nga qeveria, në kontestin e rastit konkret KGJK, në fakt është shteruar, dhe nëse ky nuk është rasti, të argumentojë të kundërtën e pretendimeve të KGJK-së, përkatësisht që: a) për ndonjë arsye, mjeti i propozuar është joadekuat dhe joefektiv në rrethanat e veçanta të rastit; ose b) që ekzistojnë rrethana të veçanta, të cilat e lirojnë Parashtruesën e kërkesës nga përmbushja e detyrimit të

¹⁶ Të gjitha këto koncepte dhe rrethanat në të cilat ato zbatohen, përcaktohen qartë në praktikën gjyqësore të vendosur të GJEDNJ-së. Në këtë drejtim, shihni ndër të tjera, Norbert Sikorski kundër Polonisë, paragrafi 117; mbi efektivitetin, ndër të tjera: Vernillo kundër Francës, paragrafi 27; Akdivar dhe të tjerët kundër Turqisë, paragrafi 66 dhe referencat në të; Johnston dhe të tjerët kundër Irlandës, paragrafi 45 dhe referencat në të; dhe Paksas kundër Lituanisë, paragrafi 74, 75 dhe referencat në të; mbi ofrimin e mundësisë së arsyeshme të suksesit: ndër të tjera, Paksas kundër Lituanisë, paragrafi 74, 75 dhe referencat në të.

¹⁷ Për konceptin e “rrethanave të veçanta”, ndër të tjera: Van Oosterwijck kundër Belgjikës, paragrafët 36 deri 40, dhe referencat përkatëse; Selmouni kundër Francës, konteksti i paragrafëve 71 deri 81, dhe referencat përkatëse; Ocalan kundër Turqisë, paragrafi 67; Akdivar dhe të tjerët kundër Turqisë, paragrafët 67 dhe 68 dhe referencat në të. Më tej, lidhur me shqyrtimin e kontekstit të përgjithshëm ligjor dhe politik, ndër të tjera, Akdivar dhe të tjerët kundër Turqisë, paragrafët 68-69 dhe referencat në të; Selmouni kundër Francës, paragrafi 77.

¹⁸ Në të dy rastet, në rastet e përjashtimeve të përcaktuara nga detyrimi i shterimit; dhe parimet e vendosura që duhet të merren parasysh në çdo rast kur duhet të bëhet një vlerësim për rregullin e shterimit, siç referohet në paragrafin 6 të këtij Mendimi Mospajtuës.

¹⁹ Për një diskutim më të detajuar mbi shpërndarjen e barrës së provës, ndër të tjera, referohuni: Selmouni kundër Francës, paragrafi 76 dhe referencat në të; dhe Akdivar dhe të tjerët kundër Turqisë, paragrafi 68 dhe referencat në të.

²⁰ Ndër të tjera, konteksti i Paulino Tomás kundër Portugalisë dhe Mikolajová kundër Sllovakisë, paragrafi 34.

shterimit të mjetit juridik.²¹ Në fund, dhe sic është cekur më lartë, GJEDNJ gjithashtu ka konstatuar se një parashtrues nuk mund të konsiderohet se ka dështuar të shterojë mjetet juridike nëse ai/ajo mund të vërtetojë, duke u mbështetur në praktikë gjyqësore relevante ose në ndonjë dëshmi tjetër të përshtatshme, se një mjet juridik në dispozicion të cilin ai/ajo nuk e ka shfrytëzuar, ishte i destinuar të dështonte.²²

8. Duke thënë këtë, gjithashtu duhet të theksohet, se lirimi nga detyrimi i shterimit të mjetit juridik, bëhet vetëm përjashtimisht. Parashtruesi i kërkesës duhet të dëshmojë se *“ai/ajo ka bërë çdo gjë që në mënyrë të arsyeshme mund të pritej nga ai /ajo për të shteruar mjetet juridike”*.²³ Në të vërtetë, edhe më tutje, praktika gjyqësore e GJEDNJ-së i referohet *“dyshimeve të thjeshta”*²⁴, si një arsye e pamjaftueshme për të liruar një parashtrues nga detyrimi i shterimit të mjeteve juridike. *“Dyshimet e thjeshta”* nga ana e parashtruesit të kërkesës, sa i përket karakteristikave të nevojshme të një mjeti juridik, nuk do e lirojnë atë nga detyrimi për ta provuar mjetin përkatës.²⁵ Përkundrazi, është në interesin e parashtruesit të kërkesës që të i drejtohet gjykatës së duhur për t'i dhënë asaj mundësinë që të zhvillojë të drejtat ekzistuese përmes fuqisë së interpretimit.²⁶
9. Tani, siç u tha më lart, Gjykata Kushtetuese duhet të interpretojë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut të garantuara me Kushtetutë, në përputhje me praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së.²⁷ Parimet e vendosura nga kjo e fundit, duke përfshirë, edhe përdorimin e koncepteve si *fleksibil, në dispozicion, të qasshme, e efektiv*, ndër të tjera, nuk mund të bëhet jashtë kontekstit të praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së.
10. Për më tepër, Gjykata Kushtetuese duhet të bëjë vlerësimin nëse parashtruesi i kërkesës ka përmbushur ose mund të lirohet nga detyrimi për shterjen e mjeteve juridike, në secilin rast konkret veçmas dhe duke u bazuar vetëm në parashtruesit përkatës të palëve, në rastin konkret, KGJK-së dhe Parashtrueses së kërkesës, siç kërkohet me parimin e shpërndarjes së barrës së të provuarit, të përcaktuar me praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së.

²¹ Ndër të tjera, Akdivar dhe të tjerët kundër Turqisë, paragrafi 68 dhe referencat në të; dhe Selmouni kundër Francës, paragrafi 76 dhe referencat në të.

²² Ndër të tjera, Kleyn dhe të tjerët kundër Holandës, paragrafi 156; dhe Augusto kundër Francës, paragrafët 37 dhe 42.

²³ Shih D.H. dhe të tjerët kundër Republikës Çeke, paragrafi 116 dhe referencat në të.

²⁴ Në terminologjinë e përdorur nga GJEDNJ: *“mere doubts”*.

²⁵ Ndër të tjera, Epomagdem kundër Turqisë, paragrafi i parë i fq. 6 dhe referencat në të; Milošević kundër Holandës, paragrafi e fundit të fq. 6; dhe MPP Golub kundër Ukrainës, paragrafi i fundit i Seksionit C mbi Vlerësimin e Gjykatës.

²⁶ Ndër të tjera, Ciupercescu kundër Rumanisë, paragrafi 169.

²⁷ Neni 53 [Interpretimi i Dispozitave për të Drejtat e Njeriut] i Kushtetutës ku thuhet se: *“Të drejtat njeriut dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, interpretohen në harmoni me vendimet gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.”*

11. Në rastin konkret, duke iu referuar *Selmouni kundër Francës* dhe dy Aktgjykimeve të mëparshme të Gjykatës Kushtetuese,²⁸ Parashtruesja e kërkesës pohon se nuk ekzistojnë mjete juridike që mund të adresojnë shkeljet e pretenduara të shkaktuara nga Vendimi (KGJK nr. 50/2017) i kontestuar. Ky pretendim nuk është dëshmuar në kërkesën e Parashtrueses. Ndaj këtij qëndrimi të mbajtur nga Parashtruesja e kërkesës, KGJK-ja është përgjigjur duke u thirrur në mos-shterjen e mjeteve juridike, dhe duke iu referuar mjeteve juridike në dispozicion, të parapara me Ligjin Nr. 03/L-202 për Konfliktin Administrativ dhe juridiksionin përkatës të Departamentit për Çështje Administrative të Gjykatës Themelore të Prishtinës. Argumentet e KGJK-së sigurisht që do të kishin pasur më shumë peshë, nëse do të mbështeteshin me shembuj nga praktika gjyqësore relevante. Megjithatë, Parashtruesja e kërkesës nuk është përgjegjur ndaj pretendimeve dhe argumenteve të KGJK-së për mos-shterje, duke dështuar kështu të bartë barrën e saj të provës. Parashtruesja e kërkesës nuk ka argumentuar, siç kërkohet me praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së, përse mjeti i referuar nga KGJK është joadekuat apo joefektiv dhe nëse ekzistojnë rrethana të veçanta që e lirojnë Parashtruesën e kërkesës nga detyrimi i shterimit të këtij mjetit juridik. Në fakt, në bazë të parashtrësive të palëve, rezulton se nuk ka pasur asnjë përpjekje nga ana e Parashtruesës së kërkesës për të shteruar ndonjë mjet juridik. Në rrethana të tilla, Parashtruesja e kërkesës do të duhej jo vetëm të përmend, por edhe të dëshmojë se mjeti juridik nuk ekziston ose se mjeti juridik në dispozicion i cili nuk është përdorur, është joadekuat, joefektiv dhe/ose i destinuar të dështojë. Lidhur me këtë të fundit, sikur në rastin e KGJK-së, argumentet e Parashtrueses së kërkesës do të kishin peshë më të madhe nëse do të ishin mbështetur nga praktika relevante gjyqësore, siç kërkohet nga praktikën gjyqësore e GJEDNJ-së. Kjo nuk është bërë. Prandaj, Parashtruesja e kërkesës nuk ka dëshmuar se është bërë *“gjithçka që mund të pritët në mënyrë të arsyeshme nga ajo që të shterojë mjetet juridike”*. Duhet të përsëritet, siç është diskutuar në paragrafin 8 të këtij Mendimi Mospajtues, se *“dyshimet e thjeshta”* nga ana e Parashtruesit të kërkesës lidhur me efektivitetin ose jo, të një mjeti të caktuar juridik, nuk do ta lirojnë nga detyrimi për ta provuar atë.
12. Në këtë drejtim, dhe me respekt, vlerësimi i pranueshmërisë në Aktgjykimin e Rastit nr. KI34/17, për sa i përket detyrimit të shterimit të mjeteve juridike, i elaboruar në paragrafët 68 deri 73, përkatësisht, nuk pasqyron një vlerësim të bazuar mbi barrën e të provuarit. Konkretisht, përderisa paragrafët 68 dhe 72 të Aktgjykimit janë teknikisht të saktë, ata janë nxjerrë jashtë kontekstit dhe nuk janë bazuar në argumentet e ofruara nga Parashtruesja e kërkesës dhe nga KGJK-ja. Ngjashëm, argumentet e pasqyruara në paragrafin 69 të Aktgjykimit, nuk janë ngritur nga Parashtruesja e kërkesës. Më tej, në paragrafin 70 të Aktgjykimit të lartpërmendur, Gjykata Kushtetuese e vë barrën e provës vetëm mbi KGJK-në. Është e saktë që KGJK-ja nuk ka mbështetur pretendimet e saj për mos-shterimin dhe/ose mjetin e saj të propozuar nuk e ka mbështetur me ndonjë

²⁸ Aktgjykimi në rastin nr. KI06/10 VALON BISLIMI kundër Ministrisë së Punëve të Brendshme, Këshillit Gjyqësor të Kosovës dhe Ministrisë së Drejtësisë; dhe Aktgjykimi në rastet Nr. KI99/14 dhe KI100/14 Parashtrues Shyqyri Sylja dhe Laura Pula, Vlerësimi i kushtetutshmërisë së vendimeve të Këshillit Prokurorial të Kosovës lidhur me procedurën zgjedhore të Kryeprokurorit të Shtetit.

praktikë gjyqësore relevante, në raste të krahasueshme, që në këmbim do të kishin treguar se parashtruesja e kërkesës do të kishte mundësi të arsyeshme për sukses. Megjithatë, siç u diskutua në mënyrë më të detajuar në paragrafin 7 të këtij Mendimi Mospajtues, barra e të provuarit nuk bie vetëm mbi KGJK-në, siç reflektohet në këtë Aktgjykim. Kjo varet po aq edhe nga Parashtruesja e kërkesës. Siç është shtjelluar më lart, kjo e fundit nuk ka shpjeguar: a) pse nuk është bërë asnjë përpjekje për të shteruar ndonjë mjet juridik; b) nuk i ka dëshmuar pretendimet për mosekzistimin e mjetit; dhe c) nuk i është përgjigjur pretendimeve të KGJK-së për mos-shterim.

13. Në fund, është e qartë se zbatimi fleksibil i rregullit të shterimit të mjetit juridik duhet t'i përshtatet secilit rast specifik, bazuar në shpërndarjen e barrës së të provuarit. *Rëndësia ose specifika* që mund të ndërlidhen me një vendim të kontestuar, në rastin konkret, me Vendimin KGJK nr. 50/2017, siç është arsyetuar në paragrafët 71 dhe 73 të Aktgjykimit, nuk mund të justifikojë në vetvete lirimin nga përmbushja e detyrimit për shterim të mjeteve juridike. Këto janë kritere shtesë, zbatimi i të cilave jashtë kontekstit të praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së, do të mund të rezultonte në trajtimin e pabarabartë të parashtruesve të kërkesave mbi bazën e nenit 113.7 të Kushtetutës.
14. Në pajtim me këtë, dhe siç është shtjelluar më lart, kërkesa do të duhej të ishte deklaruar e papranueshme, për shkak të mos shterjes së mjeteve juridike, bazuar në paragrafin 7 të nenit 113 [Juridiksioni dhe Palët e Autorizuara] të Kushtetutës; nenin 47 [Kërkesa individuale] të Ligjit dhe pikën (b) të rregullit 36 [Kriteret e pranueshmërisë] të Rregullores së punës së Gjykatës Kushtetuese.
15. Duke marrë parasysh qëndrimin e arsyetuar më lartë, dhe të përmbledhur në paragrafin 14 të këtij Mendimi Mospajtues, do të përmbahem nga dhënia e një mendimi të detajuar për vlerësimin e meritave e kërkesës siç është shtjelluar në Aktgjykim. Një qëndrim i tillë do të e preventonte edhe shumicën për të shqyrtuar meritat e kërkesës. Por, duhet të shtoj, se pajtohem me konstatimin e Gjyqtareve Altay Suroy dhe Bekim Sejdiu, respektivisht, në Mendimin e tyre Mospajtues se, përtej qështjes së shterimit të mjeteve juridike, ekzistojnë edhe baza tjera, mbi të cilat kërkesa do të duhej të shpallej e papranueshme, posaqërisht si qartazi e pabazuar në baza kushtetuese, sepse Parashtruesja e kërkesës nuk ka dëshmuar në mënyrë të mjaftueshme pretendimet e saj për shkeljen e neneve 24 (1) [Barazia para Ligjit], 31 (1) [E Drejta për Gjykim të Drejtë dhe të Paanshëm] dhe 108 (1) dhe (4) [Këshilli Gjyqësor i Kosovës] të Kushtetutës, dhe rrjedhimisht, trajtimi i këtyre pretendimeve, sic janë parashtruar, nuk rezulton në nivelin e shkeljeve kushtetuese.

Dorëzoi me respekt
Gresa Caka-Nimani
Gresa Caka-Nimani
Gjyqtare

